

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 7

БЕОГРАД 1937 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

І ПРЕТХОДНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 20 ОКТОБРА 1937 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

По годинама најстарији народни посланик
СТЕВАН А. ЈАНКОВИЋ

И

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЋИРИЋ

ПРИВРЕМЕНИ СЕКРЕТАРИ

БОГОЉУБ КНЕЖЕВИЋ, Др. ЈУРЕ КОЦЕ, АНТЕ КОВАЧ и УРОШ НЕДЕЉКОВИЋ

Присутни г. г. Министри: Министар пољопривреде **Светозар Станковић**, Министар шума и рудника **Богољуб Кујунџић**, Министар грађевина **Добривоје Стошовић**, Министар финансија **Душан Летица**, Министар без портфеља др. **Михо Крек**, Министар без портфеља **Војислав В. Ђорђевић**, Министар без портфеља др. **Нико Новаковић**, Министар физичког васпитања народа др. **Вјекослав Милетић**, Министар пошта, телеграфа и телефона **Војко Р. Чвркић**, Министар просвете **Димитрије Магарашевић**.

ПОЧЕТАК У 10,20 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Избор привременог Претседника по годинама старости;

2 — Избор четири привремена секретара.

Говорници: Велимир Милијановић, привремени Претседник Стеван Јанковић (3 пута).

Дневни ред: Избор сталног Претседништва Народне скупштине, претседника, три потпретседника и пет секретара.

Говорници: Привремени претседник Стеван Јанковић, Претседник Народне скупштине Стеван Ћирић.

Велимир Милијановић: Господо народни посланици, по Закону о пословном реду у Народној скупштини, данашњем заседању треба да претседава најстарији посланик по годинама. Како је међу нама најстарији посланик по годинама наш уважени друг и честита старина, чика Степа Јанковић, то кандидујем њега за привременог претседника до избора сталног Претседништва. Прима ли Народна скупштина? (Прима. — Бурно плескање). Изволи, чика Стево, заузи своје место.

Привремени претседник Стеван Јанковић: Господо народни посланици, излазим из ваше средине, по вашем одобрењу, као најстарији посланик по годинама, да вршим претседничку дужност до избора новог претседника. Ја и сада пре свега благодарим Богу који ми је дао мало дужи век те сам међу вама најстарији, и онда, господо народни посланици, благодарим вама који сте одали признање мојој старости и мојим годинама. Хвала вам. (Плескање и повици: Живео чика Степа Јанковић!)

Сад је на реду да изаберемо привремене секретаре који ће вршити секретарску дужност до избора сталних секретара.

По Закону о пословном реду то право дато је привременом претседнику, и ја вам предлажем за привремене секретаре: г. г. Богољуба Кнежевића, др. Јуру Коцеа, Анту Ковача и Уроша Недељковића. (Прима се.)

Молим господу изабране секретаре да изволе заузети своја места.

Господо народни посланици, привремено претседништво по Закону о пословном реду у Народној скупштини конституисано је и ја ову прву претходну скупштинску седницу отварам. Отвара-

јући ову прву скупштинску седницу, нама је, господо народни посланици, и сада као и увек прва дужност да се сетимо нашега великога Краља Мученика Александра I Ујединитеља. Слава Краљу Александру! (Сви народни посланици устају са својих места и кличу: Слава Му!)

Господо народни посланици, Блаженочивши Краљ Александар био је велики владар, мудар владалац. Он је са својом храбром и јуначком војском ослободио и ујединио нашу заједничку велику државу Југославију. Велики Краљ Александар Ујединитељ за време светских ратова није седео у владалачким дворевима, него је непрестано са нашом храбром и јуначком војском био, борећи се са њом заједно, док није постигао све оно што је нашем народу припадало и што је нашој држави потребно било.

Витешки Краљ Александар Ујединитељ волео је свој народ и волео је своју државу. Колико је волео своју државу и свој народ види се по томе што је у последњем тренутку, када му је злочиначка рука одузела живот, док је још његово владалачко срце показивало знаке живота, и док су још његова владалачка уста и последње речи могле изговорити, рекао: „Чувајте Ми Југославију”.

То је, господо, аманет Његов, и ми, као и они који после нас остану, морамо чувати тај Његов аманет, морамо чувати Југославију овакву каква је, неокрњену! (Бурно одобравање и повици: Тако је!)

Господо, када је Витешки Краљ Александар Ујединитељ изговорио те речи: „Чувајте Ми Југославију”, он није мислио да Југославију може један човек чувати, он није мислио да Југославију може влада чувати, него је мислио да Југославију мора чувати цео народ. (Одобравање и повици: Тако је!) А народ који чува Југославију, тај ће народ чувати и Устав Краљевине Југославије. . . — (Бурно пљескање). . . чуваће Устав до пунолетства Његовог Величанства Краља Петра II. (Сви народни посланици устају и кличу: Живео Краљ. — Бурно пљескање). А кад Његово Величанство, наш млади Краљ Петар II постане пунолетан и по Уставу прими управу земље у Своје Краљевске руке, Он ће се тада са народом договорити има ли штогод у Уставу што треба мењати. До тога времена мора се чувати Устав који данас постоји. Срећа је што је Његово Краљевско Височанство Кнез Намесник Павле. . . (Бурно пљескање и повици: Живео Кнез Намесник!) . . . примио власт и очинско старање над нашим младим Краљем Петром II. Његово Краљевско Височанство Кнез Намесник Павле стараће се и васпитаваће нашега младога Краља Петра II до његовога пунолетства, све донде докле Он не буде потпуно спреман да прими Краљевску власт и да управља својом државом и својим народом.

Пожелимо сви да наш млади Краљ Петар II дуго година поживи срећан и здрав и да ми и нарочито наши млади, уз помоћ Божију, дочекамо тај дан, када ће наш млади Краљ Петар II да прими управу земље у Своје руке.

Да живи наш млади Краљ Петар II!

Да живи Његово Краљевско Височанство Кнез Намесник Павле Карађорђевић!

Да живи цео Краљевски Дом Карађорђевића!

Да живи наша јуначка војска!

Живела Југославија! (У дворани настаје опште бурно и дуготрајно пљескање са повицима: Живели!)

Господо народни посланици, сада ћемо приступити избору сталног Претседништва Народне скупштине. Као што је свима познато гласање ће бити тајно, са листићима. Постављене су за гласање три кутије: у прву ће се гласати за претседника, у другу за три потпретседника а у трећу за пет секретара. Пре свега сада ћемо за сваку кутију изабрати по три контролора, који ће контролисати гласање и извршити пребројавање гласова. Ја молим и позивам привременог секретара г. Богољуба Кнежевића да извлачи листиће са именима контролора.

Привремени секретар Богољуб Кнежевић извлачи из кутије по три листића са именима г.г. народних посланика—контролора и то:

За избор претседника: Љешевића Михаила, др. Кулишића Шима и др. Димитријевића Љутицу;

За избор потпретседника: Лукаретића Михаила, Поповића Аћима и Рафаиловића Миливоја;

За избор секретара: Дургутовића Мустафу, Дачића Александра и Мирковића С. Димитрија. (Повици на левици: Све ваши контролори!) Тако су извучени, али има свуда и ваших.

(Скупштина је после тога примила да од стране левице контролише гласове и народни посланик др. Вукановић Српко).

Привремени претседник Стеван Јанковић: Контролори су, господо посланици, изабрани. По садашњем обичају ми смо давали неколико минута одмора ради раздавања листића за гласање. (Чује се: Није потребно, да пређемо одмах на гласање!) Добро, онда ћемо одмах приступити гласању. Господин секретар ће прозивати г.г. посланике, и ја молим сваког од г.г. посланика који буде прозван да ставља листиће редом у одређене кутије, и кад тако сврши гласање, да оде на своје место. Молим секретара г. Кнежевића да прозива посланике.

Привремени секретар Богољуб Кнежевић прозива народне посланике да гласају. (Настаје тајно гласање листићима).

(После гласања).

Привремени претседник Стеван Јанковић: Изволите господо, чути резултат гласања. За избор претседника гласало је свега 298 народних посланика, од којих је за г. Стевана Ћирића гласало 181. (Бурно пљескање у центруму и на десници и повици: Живео Ћирић!) За г. Милована Лазаревића гласало је 115 народних посланика. (Бурно пљескање на левици). Празних листића било је 2.

Према томе објављујем да је за Претседника Народне скупштине изабран г. Стеван Ћирић (Бурно и дуготрајно пљескање у центруму и на десници и повици: Живео Ћирић!)

Изволите сада чути резултат гласања за потпретседнике. За избор потпретседника гласало је свега 298 народних посланика. За г. Фрању Маркића гласало је 172, за г. Јеврема Томића 168, за г. Радисава Вучетића 170, (Бурно пљескање у центруму и на десници и повици: Живели!) . . . за г. Миливоја Перића 128, за г. др. Јанка Баричевића 122, за г. др. Јосипа Режека 126, за г. Ђорђа Јевтића 1. (Бурно пљескање на левици). Празних листића било је 2.

Према томе, за потпретседнике су изабрани г.г. Фрањо Маркић, Јеврем Томић и Радисав Вучетић. (Бурно и дуготрано пљескање у центруму и на десници и повици: Живели!)

Изволите чути резултат гласања за избор секретара. За секретаре гласало је свега 298 народних посланика. За г. Драгомира Стојадиновића гласало је 168, за г. др. Драгана Дамића 168, за г. Нурију Поздераца 165, за г. др. Андреју Веблеа 167 и за г. Стојадина Димитријевића 167. (Бурно пљескање у центруму и на десници) ... за г. Богдана Ерцеговца 134, за г. Мустафу Мулалића 126, за г. Војислава Ненадића 126, за г. Владимира Тишму 126 и за г. Богдана Петровића 124. (Бурно пљескање на левици). Празних листића било је 2.

Према томе изабрани су за секретаре г.г. Драгомир Стојадиновић, др. Драган Дамић, Нурија Поздерац, др. Андреј Вебле и Стојадин Димитријевић. (Бурно пљескање у центруму и на десници и повици: Живели!)

Ја молим господу новоизабраног Претседника, Потпретседнике и Секретаре да изволе заузети своја места.

— У дворану улази и заузима претседничко место новоизабрани Претседник Народне скупштине г. Стеван Ђирић, поздрављен бурним и дуготрајним пљескањем и поклицима: Живео! —

Привремени претседник Стеван Јанковић: Господине Претседниче, Народна скупштина и данас Вам је дала поверење и избрала Вас је поново за свога Претседника. Избрала Вас је због тога што сте у прошлом сазиву вршили своју претседничку дужност савесно и што сте чували углед и народних посланика и овог високог Дома. Народна скупштина верује да ћете Ви, Господине Претседниче, и у будуће чувати и углед народних посланика и овога високог Дома, па нека је срећан рад и Вама и Народној скупштини. (Бурно и дуготрајно пљескање. — Привремени претседник Стеван Јанковић уступајући претседничко место срдечно честита новоизабраном Претседнику г. Стевану Ђирићу на поновном избору за Претседника Народне скупштине).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, четврти пут данас је председавао првој седници редовног сазива наш уважени старина Стеван Јанковић. ... (Бурно пљескање и повици: Живео!) ... четврти пут ми смо данас са љубављу пратили како он достојанствено води прву седницу сваког новог сазива. Ја сам већ раније имао прилике да изјавим: да у чика Стеви Јанковићу ја видим један живи пример онога старог парламентаризма и да видим у њему оличено све оно што је било најбоље у оним синовима нашег народа који су имали у народним скупштинама да донесу одлучне одлуке, почевши од Карађорђевог устанка па све до Светског рата. Он је пун политичког искуства, пун политичке мудрости и ја му од свега срца захваљујем што је и данас водио седницу тако достојанствено. (Бурно и дуготрајно пљескање и повици: Живео чика Степа!) Ја ћу му овом приликом изјавити само једну доста скромну жељу. Ја желим, чика Стеване, да Вас и до године овога истог дана видим овде, и да Вас са љубављу посматрам, како Ви достојанствено водите седницу ... (Бурно пљескање) ... са оном мирном достојанственошћу, која је урођена нашим сељацима

и у сваком гесту и у свакој речи; и то Вам желим зато да бих имао прилике и ја и сви ми на годину, овога истог дана, изјавити једну мало нескромнију жељу чика Стеви Јанковићу. Ви сте видели аплауз, чика Стево, видели сте ово бурно одушевљење које је Вама намењено. Зато ја овде престајем, јер то одушевљење не умем да претворим, преведем и да престилизујем у речи, него нека то буде претворено само у један пријатељски стисак руку. Хвала Вам! (Бурно и дуготрајно пљескање).

Господо народни посланици, само се по себи разуме да је наша прва дужност да захвалимо и свима вама на овом поверењу. Ви сте нас одликовали великом чашћу, али будите уверени да ћемо ми у првом реду у новом положају гледати своје дужности.

Читаवे лањске године у прошлом сазиву, строго узевши, бити Претседник или Потпретседник Народне скупштине, значило је имати терет на леђима, значило је имати више терета него части.

Господо народни посланици, многа питања, која су била у прошлом сазиву на дневном реду, била су тешка, а ја сматрам својом дужношћу да пред целом Народном скупштином изјавим, да је ова Народна скупштина одговорила оним очекивањима која је народ на њу полагао.

Господо народни посланици, немојте ни идуће године бити друкчији. Ви сте приликом буџетске дебате показали на каквој висини умете да водите дискусију у овом Дому. Ту је било господо говорника који су показали истински патриотизам и жарко родољубље, било их је који су показали велику политичку мудрост, а да и не говорим о томе да је било и оних који су били прави вештачи говорничке уметности. А ја мислим, да су нам нарочито она господа другови учинили велику част када су на овој говорници говорили са тако темељитом научношћу, да смо могли мислити да је ова говорница на универзитету или у Академији наука.

Господо народни посланици, ми смо учинили у прошлом сазиву још и нешто више. У једном тешком тренутку када је читава земља била у великом узбуђењу, које још и данас донекле траје, ви сте умели достојанствено да сваки по свом уверењу овде говорите и овде радите. Ја вам најтоплије благодарим што сте у тим најтежим тренутцима нашег парламентарног режима умели да сачувате ауторитет и углед Народне скупштине.

Господо народни посланици, и у будућем сазиву биће пред вас стављени велики и тешки проблеми. Ставиће вам се проблем: да ли је прекинут правни континуитет у нашој Отаџбини или није. (Један глас са левице: Јесте!) Ставиће вам се тежак проблем, ако се пође са претпоставке, како се са извесне стране чује, да јесте прекинут континуитет, — како је прекинут и ко га је прекинуо и да ли се у том погледу могу примити без поговора она предузећа која у овом питању владају. (Одобравање и пљескање).

Господо народни посланици, вама ће се ставити тежак проблем: је ли потребно мењати Устав, је ли потребно мењати основне законе и на то ћете имати да одговорите сваки по својој савести. Под претпоставком да је потребно мењати основне законе, да ли ће се то учинити законским путем, или ће се допустити да се пође другим путем. (Одобравање и пљескање код већине).

Господо народни посланици, ја који имам част да водим ову Скупштину од њеног почетка и који сам данас дочекао почаст да сте ме по четврти пут изабрали за свога претседника, претпостављам да познајем и расположење и психологију овога Дома до у танчине, и усуђујем се изјавити са овога места: да ова Народна скупштина никада неће признати незаконитост као принцип. (Живо одобравање и плескање у центруму и на десници). И да ће увек сузбијати све илегалне тежње и да ће истрајати чврсто на бранику законитости и државног поретка. (Бурно одобравање и плескање у центруму и на десници).

Господо народни посланици, наметнуће нам се још једно тешко питање које се тиче саме Народне скупштине: да ли ова Народна скупштина има доста ауторитета..... (Један глас са левице: Нема!).... и да ли има доста корена у самој народу да заступа народну вољу.

Ја, господо народни посланици, дубоко жалим што чујем један усамљен глас да она нема ауторитета; али, господо, када је већ пала таква примедба, допустите до одавде објективно и поштено, онако како приличи претседничком столу, на ту примедбу одговорим.

Господо, ова Народна скупштина има једну своју ману коју немамо разлога да кријемо. Та мана, господо, у томе је, што извесни народни посланици, који уживају народно поверење, који имају истинског корена у народу, нису међу нама. (Узвици код већине: Тако је!)

Господо народни посланици, ја сам више пута са овога места изјављивао, да ја дубоко жалим ту чињеницу, и ја сам више пута позивао ту господу, те народне посланике, који заиста имају корена у народу, да дођу међу нас, да сарађују са нама за добро Краља, Отаџбине и народа. (Живо одобравање код већине). Ја, господо, употребљавам и ову прилику да у име свих вас позовем те наше другове, који још нису дошли у Народну скупштину, да дођу у Народну скупштину, да учине своју дужност према народу који их је бирао. (Бурно одобравање у центруму и на десници).

Господо народни посланици, ви се сви сећате како је донесен Устав од 1921 године, Устав који данас готово сви без разлике критикују. Може бити да бих ја са овога места смео дати најоштрији суд о томе Уставу, али господо, која су га до-

нела и они који су пропустили да спрече да се донесе, а могли су то, јер су били чланови Народне претставништва, ти немају права да критикују. (Одобравање и плескање у центруму и на десници). Да се не би слична страховита грешка поновила, ја позивам понова све наше отсутне другове да дођу овамо, да легалним путем сарађују са нама, и да изградимо заједнички оно што је још потребно изградити. (Живо одобравање).

Али, господо народни посланици, да ова Народна скупштина има дубоког корена у народу, да она репрезентује народну вољу, свако мора признати, који зна колико је пало гласова на ону господу која су се овде у почетку налазила и колико су добили гласова они наши посланички другови који су доцније у Народну скупштину и Краљевску владу ступили. И ја мислим да нећу претерати ако кажем да народ који стоји за овом Народном скупштином, да тај народ у две трећине одобрава оно што ова Народна скупштина ради. То су, господо, чињенице! Може неко мислити овако или онако; може неко сам себе прогласити човеком од поверења народа, може сам себи дати атрибут да има корена у народу, али је факат да за овом Народном скупштином стоје две трећине гласача у нашој Отаџбини. (Живо одобравање у центруму и на десници).

То, господо, нека нам да ону моралну снагу, да и од данас, као што смо до данас, да и од данас радимо на добро Краља и Династије..... (Бурни и одушевљени узвици: Живео Краљ!)..... на добро народа и наше велике Отаџбине. (Бурно и дуго-трајно плескање).

Господо народни посланици, по Закону о пословном реду новоизабрани Претседник саопштава Претседнику Министарског савета да се Народна скупштина конституисала. Претседник Министарског савета саопштава Претседнику Народне скупштине, када ће Круна или Престоном Беседом или Посланицом преко Министарског савета, или Указом отворити седнице Народне скупштине. Ја ћу ту седницу сазвати писменим путем. Али, ради ближег обавештења, могу вас већ у овом тренутку извести, да ће то бити вероватно сутра. Ову седницу закључујем. (Бурни узвици код већине: Живео Претседник! — Плескање).

Седница је закључена у 12,20 часова.